

ביטול היתר בהיתר.
המשנה בכלאים פרק ט' משנה א' אומרת: "צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מותר ואם רוב מן הרחלים אסור מחצה למחצה אסור וכן הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה".

מכאן הביאו ראיה הסמ"ג והמרדכי שחמץ שנתערב מלפני הפסח התבטל בס' ואינו חוזר ונעור בפסח כמו שצמר הרחלים שנתערב בצמר הגמלים אינו חוזר ונעור בשעת איסורו כשתופרו בפשתן וז"ל סמ"ג (חלק מצות לא תעשה מצוה עז/עח): "חטה שנמצאה בעופות ערב פסח והם מלוחים או צלויים ישליך החטה והכל מותר כיון שנתבטל טעם חמץ בששים קודם הפסח אינו חוזר וניעור לאסור במשהו כשיבא פסח דאינו במשהו עד שיהא בכרת שזהו בפסח וראיה מדתנן (כלאים פ"ט מ"א) צמר גמלים ורחלים שטרפן זה בזה אם הרוב מן הגמלים מותר להביא פשתן לשם".

המרדכי על פסחים תקנ"ד-תקנ"ה הביא בשם בעל התרומה את אותו דין ומוסיף: "וכן מצאתי בתשובת ר"י בשם ר"ת דחמץ שנתבטל קודם הפסח בס' אין חוזר ונעור בפסח לאסור במשהו וה"נ חנן במס' כלאים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב גמלים מותר להביא פשתן לשם ... אלמא אע"פ שאיסור כלאים הוי במשהו אפילו בחוט אחד של פשתן בבגד גדול של צמר כיוון דמקודם בטל ברוב גמלים אינו חוזר ונעור אח"כ עם הפשתן לאסור".

האו"ה כלל כ"ד דין ח' למד מהגהת רבינו פרץ על הסמ"ק: "ושמעין מינה מדאמר (שמתיך קדירה חדשה של מים שנתחבה לתוכם כף חלבית ולא היה במים ששים כנגד הכף מכח נ"ט בר נ"ט דהיתרא) ולא היה ששים במים נגד הכף דהיתר בהיתר מיהא בטל ועוד ראיה דחלמץ קודם זמנו בטל וא"כ אם נפל לס' רביעיות שלמים רביעית של חלב ונפל ליורה של בשר - אפילו ס' נגד המדומע א"צ, דכבר נתבטל טעמא לגמרי והוי כשאר כל דבר שנתבטל שאין חוזר וניעור (ובהיתר בהיתר שא"צ ביטול כ"כ אפילו אם לא נודע לו בינתיים אין ההיתר המדומע מצטרף עם ההיתר) השני שהוא בא לאסור דאינו מינו כ"כ וה"ה אפילו בדברים שהן במשהו... אפי' נותן בו טעמא לשבח אם נתבטל מקודם בהיתר מנ"ט שהוא בס' - אם יש ס' ביורה נגד החלב - מותר הכל דלא החמירו במשהו ידיה מבס' דשאר איסורין מק"ו דחמץ כדאיתא לעיל".

הרמ"א ב"תורת חטאת כלל פ"ה דין י"א כותב: "כתב או"ה כלל כ"ד אם נפל כזית חלב לתוך מים ונתבטלו ואח"כ נפל לתוך קדירה של בשר אע"פ שאין בבשר לבטל החלב לא אמרינן חוזר וניעור ואוסר הבשר עכ"ל ופשוט הוא דאינו חוזר וניעור לאחר שנתבטל כדאמרינן לענין חמץ שנתבטל קודם פסח והביא הסמ"ג ראיה כדתנן צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה והביא פשתן לשם עכ"ל. וא"כ אפילו לכתחילה נמי שרי".

ב"דרכי משה אמצע אות ה' כותב הרמ"א: "ועוד כתב (האו"ה) דאם נפל כזית חלב לתוך מים ונתבטל ואח"כ נפלו המים לבשר אע"פ שאין בבשר לבטל החלב לא אמרינן דהחלב חוזר וניעור ואוסר הבשר". וכך הביא הרמ"א בהגהותיו לשו"ע (סעיף ו'): "כזית חלב שנפל למים ונתבטל בס', ואח"כ נפל מן המים לקדירה של בשר, מותר, אע"פ שאין בבשר ס' נגד החלב, שהרי נתבטל במים (בארוך) וכל כיוצא בזה".

חלק מהאחרונים ציינו את המשנה בכלאים לגבי תערובת של צמר גמלים וצמר רחלים שציינוה כבר הסמ"ג והמרדכי כמקור לכך שהיתר מתבטל בהיתר וכמקור לדברי הרמ"א והם הגר"א, רעק"א והפר"ח.

אולם, הש"ך בס"ק כ"ב מסביר דווקא שהחידוש שבסעיף זה הוא שלא נאמר כבהלכות כלאים שהיתר אינו מבטל היתר "ואין להקשות אגוף הדין פשיטא דהא כל איסור בטל בששים י"ל משום דלקמן ס' רצ"ט ס"ק א' נתבאר דהיתר בהיתר לא שייך ביטול קמ"ל דהכא לא אמרינן הכי וע"ש".

הפמ"ג ב"שפתי דעת" שם כותב על דברי הש"ך: "והם דברים פשוטים דלא דמי לשעטנו דשניהם היתר ואחד מחזק חבירו וכו'".

אולם, רעק"א מקשה על הש"ך: "זה תמוה דהא אדרבה בהתם (בסי' רצ"ט) איתא דצמר גמלים וצמר רחלים שעירבן זה בזה אם הרוב גמלים בטל בצמר רחלים ומותר לתפרו בפשתן".

ליישוב כוונת הש"ך נראה לי ע"פ הש"ך והט"ז בסימן רצ"ט שדנו בהבדלים שבין כלאים ובשר בחלב והביאו מדברי הראשונים לגבי בגד שאבד בו כלאים שרוב הבגד עשוי מחומר כשר (צמר לחוד או פשתן לחוד) ורק חוט אחד של צמר או פשתן מעורב בו שדנו למה לא יתבטל ברוב וכותב על כך רש"י במסכת תמורה דף לד עמוד א: "ואי קשיא הא לאמרי' נמס' נדה (דף סא:): כגד שאבד בו כלאים ה"ז לא ימכרנו לעובד כוכבי' ואמאי אסור למוכרו וליטול ההוא חוט כחובל כי היכי לאמרי' הכא הא לאו פירכא היא דכלכלים לא אמר ליטול כחובל דעיקר איסור כלאים לא אסרה תורה אלא על ידי תערובת וכלאים מתרגמינן עירובין ולא שייך בהו ביטול".

כיוצא בזה כותבים התוספות במסכת נדה דף סא עמוד ב בד"ה "בגד": "בגד שאבד בו כלאים לא ימכרנו לעובד כוכבים - וא"ת וליבטיל ברובא כדפרכינן בסוף תמורה (דף לד.) גבי שער נזיר שנארג בבגד ידלק וליבטיל ברובא ומשני בצרתא שארג בו צורת צפור דחשיב ולא בטיל וי"ל דלא שייך בטול ברוב אלא כשהאיסור מעורב בהיתר אבל כלאים ששניהם היתר ונאסרין על ידי תערובת כן אסור המרובה כמו המועט".

בנוגע להבדל בין שעטנו לבשר בחלב כותב הרא"ש במסכת נדה הלכות כלאי בגדים סימן ה: "דלא שייך ביטול ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר. אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובת זה נאסר לא שייך ביה ביטול ברוב. דאין כאן אלא חתיכה אחת של איסור. והא דבעינן נתינת טעם בבשר בחלב כמו בשאר איסורים אע"ג דהוי היתר בהיתר ולא שייך ביה בטול כיון שע"י תערובת נאסר. שאני התם דדרך ביטול אסרה תורה ולא מיקרי בשר בחלב בלא נתינת טעם".

לפי הנ"ל נראה שה"היתר בהיתר" שבסי' רצ"ט לא מתבטל פירושו תערובות של שני דברים שכל אחד מהם לחוד הוא היתר אולם יחד הם נאסרים כפשתן. החידוש בענינו, לפי הש"ך הוא שאע"פ ששני הדברים (החלב והמים) כל אחד מהם לחוד הוא היתר - מתבטל החלב במים כיוון שתערובתם אינה יוצרת איסור! אולי זו כוונת הפמ"ג שנידונו אינו דומה לשם כיוון שכ"א לחוד הוא אמנם היתר אך אחד מחזק חבירו לאסור. עדיין מההלכה שבסימן רצ"ט שצמר הרחלים בטל ברוב בצמר הגמלים יש ראייה לענינו כפי שאומר רעק"א בקושייתו וכפי שאכן הביאו ראייה זו הסמ"ג, המרדכי, הת"ח, הגר"א רעק"א והפר"ח.

רעק"א עצמו אומר שהחידוש בדברי האו"ה והרמ"א שהיתר בהיתר בטל הוא לאפוקי מדברי הר"ן בנדרים נב. ד"ה "וקשיא להו לרבוותא" המסביר בדעת הר"ף שפת שאפאה עם הצלי אין לאכלה בחלב אע"ג דקיי"ל דריחא לאו מילתא היא, משום שדבר שיש לו מתיאון ויש לו דרך היתר גם כעת - אינו מתבטל בהיתר אפילו מין בשאינו מינו כיוון שמבחינה הלכתית מרכיבי התערובת הם דומים (שניהם היתר) ולכן אין כאן דבר המתבטל דבר. לדעת הר"ן גם המים בנידונו לא היו מבטלים את החלב. דברי האו"ה והרמ"א באו איפוא לאפוקי מסברת הר"ן. זאת כותב גם הפמ"ג ב"שפתי דעת" שם: "ולא הר"ן בנדרים בדשיל"מ ע' סי' ק"א ק"ב א"ש דאשמעינן היתר בהיתר במינו לא בטיל ובשאינו מינו בטיל". מכאן משמע שהפמ"ג הבין שהר"ן יסכים לדינם של האו"ה והרמ"א, אולם, רעק"א כותב על דברי הפמ"ג (מהדורה קמא סימן לח): "אבל שגג בזה הרבה, דהא בהר"ן שם מבואר דלרבנן לא אזלינן כלל בתר העצם אלא בתר איסור והיתר, אלא דבדבר שיל"מ כיון דמ"מ השתא איסור עליו, אמרו חז"ל לאסור היכא דגם העצם שוה, מבואר דבהיתר בהיתר ממש אף באינו מינו לא בטל מדאורייתא". (לדברי רעק"א הופנית ע"י ה"דרכי תשובה" באות ק"ג).

רעק"א מקשה על הר"ן מכח אותה משנה בכלאים שצמר הגמלים כן מתבטל בצמר הרחלים מכאן שהיתר כן מתבטל בהיתר וזה לשון רעק"א בתשובותיו מהדורה קמא סימן קפט: "אולם תמוה לי מאד על דברי הר"ן בשיטת הר"ף הנ"ל ממתני' ערוכה רפ"ט דכלאים דצמר גמלים

וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מותר, היאך בטל הצמר רחלים בגמלים, הא הוי היתר בהיתר דלא בטל. כמו דבשר לא בטל בפת לאכלו עם חלב. בשלמא לדידן ל"ק הא דצמר גמלים וצמר רחלים הוי מב"מ בשמא. וא"כ לא לבטל מדין ישל"מ. די"ל לדבר אחר חוץ מפשתן לא נאסר מעולם. כמו שהקשו מה"ט על הרי"ף, אבל לדברי הר"ן בשיטת הרי"ף דמ"מ הוי דבר שיל"מ קשה כנ"ל, דמה חילוק בין ריח משהו של בשר שנבלע בפת דלא בטל משום ישל"מ דהוי היתר בהיתר. ובין צמר גמלים דבטל בצמר רחלים, הא הוי היתר בהיתר, ואי דצמר רחלים שם איסור עליו. דאסור לחברו עם פשתן ה"נ בשר שם איסור עליו דאסור לחברו עם חלב וצל"ע. ידידו. עקיבא".

אמנם, בתשובות אחרות של רעק"א מציין הוא לדברי הר"ן עצמו בתשובותיו אשר מביא בעצמו את אותה ראייה שהביאו הסמ"ג והמרדכי להתיר תערובת חמץ לפני הפסח בששים וז"ל שו"ת הר"ן סימן נט ד"ה ולענין שאר: "... מתבררות מדתן בפרק בתרא דכלאים [מ"א] צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מהגמלים מותר ואם רוב מהרחלים אסור מחצה על מחצה אסור, וכן הפשתן והקנבוס שטרפן זה בזה, כלומר אסור ומותר לערב עמהן צמר ופשתים, ומהא שמענין שהיתר בהיתר מתבטל, ושמענין נמי כיון שנתבטל שוב אינו חוזר ונעזר..." ולפיכך כותב רעק"א שהר"ן עצמו אינו סובר להלכה כהסברו בשיטת הרי"ף. מכל מקום קשה לרעק"א על הרי"ף מאותה משנה בכלאים.

בסתירת דברי הר"ן אהרדי עיין גם בנו"ב מהד"ת סי' נ"ד

הפמ"ג במקום אחר מציין ג"כ לשו"ת הר"ן ויתכן שבעקבות תשובת הר"ן מניח הפמ"ג כי הר"ן יודה לאו"ה להלכה.

את קושיית רעק"א מתרץ הגרי"א מקאוונא בשו"ת בית יצחק חיו"ד סי' י' שכל דברי הר"ן על כן שדשיל"מ כעת אינו בטל משום שמבחינה הלכתית הוי מין במינו בהיתר נאמרו רק בלח בלח שאז האיסור נהפך להיתר ובוזה לא שייכת הסברא של "עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר" (כיוון שגם כעת היתר הוא) אולם כיבש כיבש שאינו דומה לדם הפר ודם השעיר שמשם למד ר' יהודה את יסוד השוואת המינים ומשם למד הר"ן שלרבנן ההשוואה היא הלכתית - בזה מודה הר"ן לסברת רש"י שהטעם הוא משום עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר. סברא זו נכונה רק במין במינו ולא בשאינו מינו. לכן צמר גמלים וצמר רחלים דהוי מין בשאינו מינו שפיר מתבטלים. (הופנית ל"באר יצחק" מה"דרכי תשובה" באות צ"ט).

קושייה דומה לקושיית רעק"א (בכיוון הפוך) מביא ב"דרכי תשובה" באות ק' בשם שו"ת ספר יהושע שהקשה: מאי שנא (החלב שהתערב במים) מפת שאפאה עם הצלי דמחמירים לכתחילה שלא לאכלו עם בשר והניח קושייה זו בצ"ע.

הגר"א בביאורו מציין מקור נוסף לביטול היתר בהיתר מהמשנה בתרומות פרק ה' משנה ה': "סאה תרומה שנפלה למאה, הגביהה ונפלה למקום אחר, רבי אליעזר אומר, מדמעת כתרומה ודאי. וחכמים אומרים, אינה מדמעת אלא לפי חשבון".

הפר"ח בס"ק כ"ב כותב שאין צורך במקור לביטול החלב במים כיוון שהחלב והמים הם לח בלח וכבר התבטל החלב במים ואין צורך להצריך ס' בבשר כנגד החלב.

כך הקשה גם הפמ"ג בשפתי דעת באות כ"ב: "ומ"מ קשה פשיטא דאי נמי דלא בטל היתר בהיתר אפ"ה עכשיו בטל הוא דיש בילה!"
ה"דרכי תשובה" באות ק"א הביא מהפמ"ג שהתפלא למה צריך החלב להתבטל במים - הלא די בכך שבקדירת הבשר יש ס' כנגד החלב והביא מאחרונים (חכמת אדם ועוד) דאין ה"נ שהעיקר הוא שיש ששים בקדירת הבשר כנגד החלב המקורי (שנפל למים).

ביטול היתר בהיתר לכתחילה.

הרמ"א ב"תורת חטאת" שם כותב: "והביא הסמ"ג ראייה כדתנן צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה והביא פשתן לשם עכ"ל. וא"כ אפילו לכתחילה נמי שרי".

הש"ך בס"ק כ"ב הביא את ה"תורת חטאת".
גם הגר"א בביאורו כותב: "ואף לכתחילה מותר כמ"ש בפ"ט דכלאים צמר גמלים וצמר רחלים שטרפן זה בזה וכו'".

אמנם, ב"דרכי תשובה" בס"ק צ"ח הביא מספר "שערי שמחה" שהוכיח מל' הרמ"א בהגהותיו לשו"ע: "כזית חלב שנפל למים ונתבטל בס', ואח"כ נפל מן המים לקדירה של בשר, מותר, אע"פ שאין בבשר ס' נגד החלב, שהרי נתבטל במים" שמדובר דווקא בדיעבד אבל לכתחילה גם אם כבר התבטל החלב במים אסור ליתנו לקדירה של בשר, אולם "יעויין בשו"ת הגרעק"א שהוכיח מלשון ה"תורת חטאת" דאפילו לכתחילה מותר ליתן המים לבשר כיוון שכבר נתבטל".

מהו לכתחילה שמותר?

האם מותר גם לערב לכתחילה חלב במים באופן שהיתבטלו כדי לערבם עם בשר או שההיתר לכתחילה הוא רק לבשל עם בשר את המים שהחלב כבר התבטל בהם ולבטל את החלב במים ע"מ לאכלו עם בשר אסור?

ה"מנחת יעקב" על ה"תורת חטאת" שם מביא תשובת צ"צ סי' פ' "דוודאי לכתחילה אסור ליתן מעט חלב תוך המים ליתן לקדירה של בשר, אך, אם כבר נפל לתוכו חלב אז מותר אפילו לכתחילה ליתן לתוך הבשר". ה"מנחת יעקב" אומר שזו גם דעת הרב כאן ושוה מבואר מדבריו לקמן.

את דברי הצ"צ הביאו גם הפמ"ג בשפתי דעת כ"ב שכתב עליו שהוא דלא כבל"י, אולם, הפמ"ג פוסק להלכה כצ"צ והגר"ש איגר בגליון מהרש"א שהביא את ראייתו של הצ"צ מחולין קי"ב.. ראייתו היא מהגמרא שם האומרת: "בעא מיניה רב דימי מרב נחמן: מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא? אמר ליה: אסור, דחלא מאי? אמר ליה: שרי, ומאי שנא? לכי תיכול עלה כורא דמלחא! מאי טעמא - האי איתיה איסורא בעיניה, והאי ליתיה איסורא בעיניה" ואומר על כך רש"י שם: "כמכא - כותח מי חיישין שמא יפול מן הכותח צמלח והוא לא ידע וימלחו ממנו הדרת נשך. דחלא מאי - דרך לתת חומץ לתוך התבטול מי חיישין שמא יפול מן הכותח צמח ויחזור ויתן ממנו לתבטול. לכי תיכול - כשתמודד לי עליה כור של מלח נשכרי אומר לך טעמו של דבר. האי - כותח הגופל צמלח נראה וניכר מפני שהוא עב ולא בטיל אבל כותח הגופל צמח ויחזור ויתן ממנו לא יחזיר כותח צמח".

א"כ מוכח שלכתחילה יש לאסור לבטל מעט חלב באוכל שאינו בשרי ע"מ לתת אותו לתבטול בשרי כי אילו מותר לכתחילה לעשות כן מה הטעם לאסור הנחת הכדים בסמוך? גם ה"חכמת אדם" בסוף כלל נ"א פסק שהיתר מבטל היתר ומותר לבערב עם בשר מים שנתערב בהם חלב ובטל בס', אבל, אסור לבטל את החלב במים מלכתחילה על דעת לבשלם עם בשר. ב"דרכי תשובה" באות ק' ציין לדברי הפמ"ג וה"בית מאיר" שאסור לערב לכתחילה החלב במים כדי לערבם עם בשר.

אמנם, ה"בית מאיר" שלפנינו מחמיר יותר מזה ואומר שאע"פ שהרמ"א ב"תורת חטאת" כתב שלכתחילה נמי שרי, כדברי הש"ך, אבל, זה שלא כתב כן בהגהותיו לשו"ע זה משום שחזר בו ממ"ש ב"תורת חטאת".

סברתו היא שהרמ"א חזר בו מכח הדין של פת שאפאה עם הצלי שמחמירים בה שלא לאכלה עם חלב וכסברת ה"ספר יהושע" הנ"ל.

כהשלמה לדיון של ביטול היתר בהיתר רציתי להעתיק מקור נוסף שדן בצדדי ענין זה באריכות.
ש"ת נודע ביהודה מהדורה תנינא - יו"ד סימן קפו

נשאלתי מכבוד ש"צ הרב הגאון מו"ה לבי הירש אב"ד ור"מ דק"ק בראד:

בגדי הנכנסים שמביאים למכור אם יש לחוש שמא עירבו בו פשתן בשעת טויה או אולי נתערב חוט של פשתן ביני חוטי הקנבוס ונארג בו בשעת אריגה: ואמרתי מתחלה לדבר דין ביטול היתר בהיתר ובש"ע יו"ד סימן ל"ט סעיף ו' בהגה"ה כזית חלב שנפל למים ונתבטל בשקים ואח"כ נפל מן המים לקדירה של בשר מותר ואע"פ שאין בבשר שקים נגד החלב שהרי נתבטל במים וכל כיוצא בזה וכתב הש"ך בס"ק כ"ב ובת"ח כתב לאפילו לכתחלה כו' ואין להקשות פשיטא דהא כל איסור בטל בשקים י"ל משום דלקמן סימן רכ"ט סק"א נתבאר בהיתר בהיתר לא שייך ביטול המ"ל דהכא לא אמרינן הכי וכן הוא באו"ה שמעינן דהיתר בהיתר מיהו בטל כו' עכ"ל הש"ך. והגאון מבראד הג"ל תמה על הש"ך דגם בסימן רכ"ט היתר בהיתר בטל ואם מיידי שנתערב פשתן בלמך. ועוד כתב הגאון הג"ל לדבר זה שחלב מתבטל במים הוא דין מפורש בגמרא בצנן שחתכו בסכין של בשר דטעים ליה ואי לית ביה טעם בשר שרי בחלב הרי היתר בהיתר בטל עד כאן דברי הרב מבראד: והנה הראיה שהביא בצנן טעות הוא בידו ובמחילה מכבודו אפילו בדברי הב"י לא עיין וז"ל הב"י בסימן ל"ו ומ"ס רבינו או עד דטעים ליה אם יש בו טעם בשר כ"כ הרא"ש והוא מפורש שם בגמרא כו' וכ"כ הרשב"א אלא שהאריך הדחה וז"ל בת"ה הקצר צנן שחתכו בסכין שחתכו בו בשר כו' בד"א בשלל טעמו אבל אם טעמו כו' לכיון שאין טעם בשר נרגש בו בידוע שלא בלע ממנו כלום עכ"ל. הרי שאין הטעם משום דאמרינן כיון שאינו נרגש בטעם נתבטל בצנן במעוטו אלא אמרינן שלא בלע ממנו כלום ואינו צריך להתבטל ונסתר ראיית הרב מבראד ואדרבה פשטן של דברי הרשב"א הללו מוכיחים דהיתר בהיתר לא בטל דאל"כ למה הולך לומר שלא נבלע ממנו כלום והרי אפילו איסור שנפל להיתר ונמחה גופו בתוכו או לא בלע שנתערב סמכין אטעימה ואם ודאי נתערבו בו אלא כיון שאינו נרגש בטעם נתבטל בו ולמה הולך הרשב"א כאן לומר שבידוע שלא בלע ממנו כלום ח"ו ס"ל להרשב"א דבשר בצנן שהוא היתר בהיתר לא שייך בו ביטול, ונהפך ראיית הרב מבראד לסתירה וסניגור נעשה קטיגור:

ואולם גוף דין זה דחלב בטל בשקים במים לא ידעתי למה אנו צריכין לומר שצטל במים ומה נ"מ יש בביטולו והרי הוא דבר המתערב וכשנאחר כך נופל ממים הללו לבשר הלל אינו נופל כי אם חלק שקים חלב ושקים חלקים מים לפי ערך ואין יהיה בנמצא שלא יהיה אח"כ שקים לבטלו בנפלו לבשר הלל עתה המים שנופלים עמו מטורפים בהדי הבשר לבטלו וכבר הרגיש בזה הפר"ח בס"ק כ"ב, ואמנם הג"מ במה שצטל במים שמוחר אח"כ ליתנו לכתחלה לתוך הבשר ולא מקרי מצטל איסור לכתחלה וכן כתב הפר"ח. ואמנם גם בזה לכאורה אין אנו צריכין למה שנתבטל במים דהרי עכ"פ אי אפשר לבוא לידי נתינת טעם כלל ותמיד אינו יכול לבוא לתוך הבשר מחלב זה כי אם לפ"ע מה שהוא נגד המים והרי זה דומה למה שמבואר בש"ע בסוף סימן ל"ט בשם הרשב"א אם נבלע איסור מועט בכלי שדרכו להשתמש בשפעת שמוחר להשתמש בו לכתחלה כיון שאי אפשר לבוא לידי נתינת טעם ע"פ ח"כ הכי נמי מים הללו אי אפשר לבוא לידי נ"ט בבשר. אבל כבר ביארתי בספרי נו"ב יו"ד סימן כ"ו דף י"א ע"ג בהג"ה שזה דוקא בקדירה שכבר נבלע בה וגם עתה אין כוונתו לבטל רק לבשל אבל לערב לכתחלה אפילו אין כוונתו לבטל אסור. וא"כ בקדירה אין כוונתו לבטל רק לבשל דאם לא יבשל בה יפסיד הקדירה אבל המים הללו אין היתר לערבם לכתחלה עם בשר רק מטעם שגם היתר בהיתר בטל וכבר נתבטל החלב במים:

ונחזי אנו גוף דין זה דהיתר בהיתר בטל, וכבר הוכחתי שדעת הרשב"א אינו כן והנה האו"ה בכלל כ"ד דין ח' מביא ראיה שהיתר בהיתר בטל מהגהת סמ"ק דאמר בתוהב כף חולבת בקדירה חדשה של מים ולא היו במים שקים מכלל שאם היו במים שקים היה בטל אף שהוא היתר בהיתר. ועוד הביא ראיה מחמץ קודם פסח שצטל בשקים. והנה דברי הגהת סמ"ק הוא המובא בש"ע יו"ד סי' ז"ד סעיף ה' ומזה אין ראיה דאף שאין היתר מבטל היתר מ"מ ג"כ אינו אוסר אח"כ ואיך יאסרו המים את הקדירה וכמו שכתבתי גם לעיל שאף אם היתר אינו מבטל היתר מ"מ אין המים אוסרים אח"כ הבשר והג"מ רק אם ליתן המים בתחלה לתוך הבשר וגם נ"מ לענין אם ניתוסף אח"כ חלב לתוך המים לדעת הפוסקים לאפילו לא בלח אינו חוזר וניעור עיין בש"ך סימן ז"ט ס"ק כ"א בשם הראב"ד ואין ראיה כלל מדברי הגהת סמ"ק לומר שכבר נבטל והראיה שהביא מחמץ בפסח ג"כ אין ראיה דקודם הפסח שאז חמץ במשקו וגם מזה אין ראיה שאפילו אם היתר בהיתר אינו בטל ראוי להיות נאסר בפסח שאז חמץ במשקו וגם מזה אין ראיה שאפילו אם היתר בהיתר אינו בטל מ"מ כשמגיע ע"פ אחר שש כבר הוא איסור ושיעורו בשקים ונבטל אז ואפילו לדעת בעה"מ שחמץ בע"פ מותר אפילו באכילה עד הלילה מ"מ אין החמץ נקרא היתר שהרי עכ"פ חייב להשביחו אז אלא שסובר בעה"מ שבאכילתו הוא משביחו אבל עכ"פ אם איסור עליו שחייב להשביחו ואינו ראוי ליתנו לנכרי שמבטל מצות השבתה וכשתערב בדבר אחר שפיר בטל דמקרי איסור ולכן אינו חוזר וניעור בפסח. ולזה העירני בני הרב החריק מהר"ף נ"י:

אמנם עיקר הראיה לומר דהיתר בהיתר בטל הוא ממסנה בפרק בתרא דכלאים מסנה א' אמר גמלים ואמר רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מותר והיינו שמותר אח"כ לטרפן עם פשתן הרי שלמך רחלים בטל בלמך גמלים שהוא היתר בהיתר. ואמנם חזינו לחוט אמר רחלים שנתערב בחוטים הרבה של אמר גמלים אינו בטל והסמ"ג כתב הטעם לחוטים חשיבי ולא בטיילי עיין בסמ"ג לאוין רפ"ג. ולענ"ד הדבר כריך עיון דמה חשיבותייהו לחוטים ואטו חוטים הם דבר שבמנין או ראוי להתכבד ולמה לא יהיו בטלים. גם התוספתא שהביא הסמ"ג שם בתוספתא שלנו אין הלשון כן ואח"כ נדבר מזה. ואמנם הרמב"ם בפ"י מכלאים הל' ו' שסיים ואין חוששין לגימות של אמר המעורבות בהן מפני שאינו חוטי אמר משמע לחוטים אינו בטלים. והנלע"ד בזה דהיתר בהיתר לא בטל ואמנם היינו שגשאר כמו שהיה אבל שם חדש לא יחול על המיעוט כי כיון שנתערב ברוב כל מה שנתחדש בו אח"כ על שם הרוב נקרא ולכן אמר רחלים שנתערב בלמך גמלים והרוב של גמלים אף דלא בטיל ונשאר אמר רחלים מעורב מ"מ כשעושה אח"כ ממנו חוטים שם החוט ושוע שעושה אח"כ אינו נקרא חוט אמר רחלים או שוע של אמר רחלים רק נקרא חוט אמר גמלים או שוע אמר גמלים וכיון שכל זמן שאינו לא שוע ולא טווי ולא נז לא שייך בו איסור כלאים כלל ולכך מותר לחברו עם הפשתן אבל חוט כבר יש בו איסור כלאים אם הוא שזור לכל מר כדלית לי' אי מן התורה אי מדרבנן אפי' נתערב בכמה חוטים של גמלים היתר בהיתר לא בטל ונשאר שמו עליו חוט אמר רחלים ואסור עם פשתן. ואולי גם הסמ"ג כיון לזה לחוטים חשיבי היינו דחשיבי לאיסור כלאים שחל עלייהו איסור כלאים ולכך לא בטלי דהיתר בהיתר לא בטל. אלא שדוחק לומר כן בכוונת הסמ"ג ועוד שהרי בלאוין ע"ה בהל' חמץ כתב חטה שנמצאת בעופות ע"פ כו' שכיון שנתבטל טעם החמץ אינו חוזר וניעור לאסור במשקו כשיבוא הפסח כו' וראיה מדתנן אמר גמלים ורחלים שטרפן זה בזה אם הרוב מן הגמלים מותר להביא פשתן לשם עכ"ל. הרי שמטעם ביטול אחינן עלה וסובר דהיתר בהיתר בטל: